Sąnašų sluoksnis rodo, kad gatvė buvo gerai prižiūrėta – lyginta smėliu ir žvyru, dažnai valoma. Joje buitinių atliekų – gyvulių kaulų, keramikos šukių, smulkių plytų duženų rasta nedaug.

Tarpukariu gatvė buvo išgrįsta lauko rieduliais. Grindinio būta išgaubto, 7 m pločio ir 30 cm žemiau dabartinio paviršiaus. Jo pakraščiuose buvo kruopščiai išgrįsti nuotekų latakai su nuolydžiais į Paeismilgio gatvę. Pokariu gatvė buvo išasfaltuota, o jos pakraščiuose padaryti betoniniai šaligatviai. Išilgai gatvės nutiesta šiluminė trasa, pakraščiuose išvedžioti kanalizacijos, elektros ir telefono įvadai. Kasant griovius įvadams, kultūrinis sluoksnis stipriai apnaikintas, labiausiai – gatvės Š dalyje, per kurią eina įvairių komunikacijų raizgalynė.

Žydų gatvės žvalgymai liudija įdomų faktą – gatvės sluoksniuose atsispindi miesto ekonominis pakilimas ir nuosmukis. Ekonominio pakilimo laikotarpiais – XVII a. viduryje ir tarpukariu – gatvė buvo grįsta, ekonomikos užuomazgos laikotarpiu – XVII a. I pusėje ir per jos nuosmukį XVII a. II pusėje – XIX a. gatvė buvo negrįsta.

The field evaluation on Žydų Street

During the 2010 evaluation on Žydų Street in Kėdainiai Old Town, 16 m^2 were excavated and a 78–84 cm thick cultural layer with four horizons: the first dating to the first half of the 17th century, the fourth to the first half of the 20th, was unearthed (Fig. 1). The natural alluvial sandy loam of the terrace slope of Smilga stream was reached at a depth of 1.08 m. The layer from the unpaved street from the first half of the 17th century with contemporaneous ceramics (Fig. 2) was discovered at a depth of 84–1.02 m, the sand from the mid-17th-century street paving at 60 cm, the layer from the unpaved street from the second half of the 17th – first half of the 20th century at 46 cm, and a fragment the interwar paving with a rain gutter at 30 cm.

KLAIPĖDA

Džiugas Brazaitis

Tyrimai Sukilėlių gatvėje 12

Klaipėdos senamiesčio su priemiesčiais teritorijoje (UK 27077) sklype Sukilėlių g. 12 KVP pagal sutartį su UAB „Antante“ 2010 m. birželio 15 – rugpjūčio 15 d. vykdė archeologinius tyrimus, kurių metu buvo ištirtas bendras 308 m^2 plotas. Tyrinėtas neužstatytas sklypas yra į V nuo pastato Sukilėlių g. 12. Remiantis istoriniais duomenimis, pastatas šioje vietoje pastatytas XVIII a. pabaigoje. Tyrinėtos teritorijos paviršius buvo išgrįstas tašytais akmenimis, prie pastato – trinkelėmis. Į pastato rūsyje esantį garažą įrengtas įgilintas įvažiavimas, kurio vieta iki projektinio gylio archeologiškai tyrinėta 1985 m. (vadovas J. Genys).

Po grindiniu ir niveliaciniu smėlio sluoksniu 30–40 cm gylyje rasti geriau išlikę 3 pamatai, o prie pastato – dar keli pamatų fragmentai, apardyti šiuolaikinių komunikacijų. Pirmajame plote atkastas pamatas, sukrautas 2 eilėmis iš stambių netašytų akmenų. Pamato kontūras sutampa su ankstesne pastatui priklausančio sklypo V riba, todėl spėjama, kad jis buvo skirtas tvorai, juosiančiai pastatą. Greta tvoros, arčiau pastato rasta ūkinė dėžė su XIX a. šiukšlėmis, taip pat medinio tualeto liekanos. Greta dabar stovinčio namo rasti dar

1 pav. Gynybinio griovio išorinio šlaito mediniai sutvirtinimai iš V. G. Zabielos nuotr.

Fig. 1. The wooden reinforcements of the moat's counterscarp as seen from the W.

2 pav. Gynybinio griovio išorinio šlaito mediniai sutvirtinimai iš P. G. Zabielos nuotr.

Fig. 2. The wooden reinforcements of the moat's counterscarp as seen from the S.

vieni smarkiai apardyti pamatų fragmentai. Jie suformuoti iš netaisyklingai sumūrytų plytų ir akmenų ir greičiausiai priklausė nedideliam statiniui – sandėliukui.

Į V nuo minėto tvoros pamato atkasti kiti pamatai, kurie įrengti R–V kryptimi iki pat tyrinėto ploto V ribos. Pamatai įrengti iškasant griovį ir užpildant jį statybiniu laužu ir skiediniu. Ardant pamatą, jame rasta armuoto stiklo šukių, kas leidžia jį datuoti ne ankstesniu nei II Pasaulinio karo laikotarpiu. Tyrinėto sklypo PV dalyje rasti betoniniai pastato pamatai. Sprendžiant pagal miesto planus ir pastato aplinkoje rastus radinius, pastatas datuojamas pokario laikotarpiu.

Tyrinėto ploto P dalyje aptikta medinių stulpelių eilė. Greta jos buvo iki 20 cm storio niveliacinis smėlio sluoksnis. Šalia rastos medinės trinkos, naudotos kaip stulpų atramos. Konstatuota, kad tai ilgo pastato liekanos – greičiausiai sandėlio, kuris datuojamas XIX a. pradžia. Literatūroje minima, kad šioje vietoje buvusios „prekymečių stoginės".

Kultūrinio sluoksnio horizontą iki 1,2–1,4 m gylio sudarė supiltinis gruntas, kuriame dominavo XVIII a. II pusės radiniai. Aptiktas didelis kiekis buitinės ir statybinės keramikos, stiklo butelių, pypkių fragmentų, metalo daiktų ir kitokių radinių. Iš viso tyrinėjimų metu surinkta apie 40 tūkst. radinių. Pagal surastas monetas (kaldintas nuo 1735 iki 1797 m.) nustatyta, kad šis horizontas suformuotas pačioje XVIII a. pabaigos arba XIX a. pradžioje. Į šį sluoksnį buvo įkasti minėtų statinių pamatai, taip pat ir XX a. komunikacijos. Supiltinio sluoksnio suformavimas siejamas su dabar stovinčio pastato Sukilėlių g. 12 statyba.

1,4–1,7 m gylyje fiksuotas 15–35 cm smėlio sluoksnis, kurio viršutinis horizontas buvo uždurpėjęs. Šiame sluoksnyje radinių buvo nedaug, dažniausiai pasitaikydavo gyvulių kaulų ir pavienių keramikos fragmentų, datuojamų XVII a. II puse – XVIII a. I puse. Sklypas šiuo laikotarpiu buvo neužstatytas.

1,5–1,75 m gylyje rastas dar vienas supiltinio grunto sluoksnis su gausiais čerpių ir plytų fragmentais bei negausiais buitinės keramikos radiniais. Jame atidengta 5 ąžuolinių polių eilė (mėginiai atiduoti dendrochronologiniams tyrimams). Poliai priklausė mažiausiai 15 m ilgio statiniui, kurio paskirtis neaiški. Horizontas preliminariai datuojamas XVI a. pabaiga – XVII a. pradžia. Centrinėje sklypo dalyje šiame gylyje fiksuotas iki 20 cm storio niveliacinis smėlio sluoksnis, siejamas su XVI a. stovėjusio medinio pastato vieta. Aptikta pastato krosnies vieta ir kelios stulpavietės. Pastato aplinkoje rasta labai daug dubeninių koklių ir buitinės keramikos, aptikta glazūruotų grindų plytelių fragmentų, pusiau cilindrinių koklių su šventųjų atvaizdais, molinių pasvarų tinklams. Pastatas datuojamas XVI a. I puse.

Žemiau, 1,75–2,1 m gylyje nuo esamo paviršiaus fiksuotas natūraliai susiformavęs durpingas sluoksnis su gausiomis medienos liekanomis (skiedromis, medžių šakelėmis ir kitokiomis medienos atliekomis). Šiame sluoksnyje aptikta nedidelių horizontaliai gulinčių rąstgalių ir lentų, atsidengė vertikaliai sukaltų medinių kuoliukų viršūnės. Kuoliukai aiškios sistemos nesudarė. Sluoksnyje rasta XVI a. datuojamų radinių. Giliau fiksuotas įžemis – smėlis.

Sklypo V dalyje, po supiltiniais XVIII a. pabaigos – XIX a. pradžios sluoksniais rastas griovys. Griovio šlaitas sutvirtintas mediniais kuolais, perpintais medžio šakomis (1–3 pav.). Šlaito įtvirtinimo kuolų viršūnės buvo 2,65 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Grio-

3 pav. Gynybinio griovio išorinio šlaito mediniai sutvirtinimai; kuolai ir šakų išpynimas iš V. G. Zabielos nuotr.

Fig. 3. The wooden reinforcements of the moat's counterscarp; stakes and woven branches as seen from the W.

vio dugne rasta netvarkingai suverstų akmenų ir horizontaliai gulinčių rąstų. Spręsdami pagal kartografinius duomenis, manome, kad griovys priklausė Klaipėdos bastioninės pilies gynybinei sistemai. Griovys galėjo būti įrengtas XVII a. pabaigoje – XVIII a. pradžioje ir užpiltas XVIII a. paskutiniame dešimtmetyje.

Kultūrinis sluoksnis tirtas iki įžemio, išskyrus tas vietas, kur to padaryti buvo neįmanoma dėl objektyvių priežasčių. Iki įžemio liko neištirtos vietos po veikiančiomis komunikacijomis ir įvažiavimo į garažą betoninėmis konstrukcijomis. Plotas ties įvažiavimu į garažą (tyrinėtas 1985 m.) taip pat nekastas. Siekiant nesukelti grėsmės pastatui, palei jo pamatus palikta iki 1 m pločio netyrinėta juosta. P perkasos V dalyje, gynybinio griovio vietoje pasiekus 2,5 m gylį, dėl gausaus gruntinio vandens ir smėlėto supiltinio grunto prasidėjo sienelių griūtys. Tęsti kasinėjimus giliau nebuvo galimybės. Šioje dalyje įžemis pasiektas tik dviejuose šurfuose, iškastuose perkasos dugne.

Gynybinis griovys su gerai išlikusiu šlaito sutvirtinimu, taip pat ir jo dugne esantys rąstai ir akmenys palikti *in situ* ir užversti gruntu. Gynybinio griovio medinės konstrukcijos yra 2,65 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus, todėl norint šią struktūrą išsaugoti, žemės judinimo darbai nurodyto gylio neturėtų siekti.

Sklypo Sukilėlių g. 12 tyrimai suteikė moksliniu požiūriu vertingos informacijos apie šios vietos istorinę raidą. Nustatyta, kad sklypo teritorija XVI a. buvo užstatyta, o XVII–XVIII a. čia ėjo pilies gynybinių įtvirtinimų išorinė riba. Teritorija tarp gynybinių įrenginių ir senosios Danės XVII–XVIII a. buvo užpelkėjusi, be užstatymo. XVIII–XIX a. sandūroje tyrinėta teritorija vėl apgyvendinta, ją paaukštinus 1,2 m. Supiltiniame grunte surinkta gausi XVIII a. radinių kolekcija, atverianti galimybes nuodugniems šio laikotarpio materialinės kultūros tyrimams. Tyrinėtame sklype taip pat fiksuotos ir XX a. pastatų liekanos.

The excavation at Sukilėlių Street 12

In 2010, KVP conducted an excavation (a total of 308 m^2) at Sukilėlių St. 12 in Klaipėda Old Town. It was determined that a roughly 15 m long structure, of which a row of five oak piles has survived, had stood on the plot in the 16th century. In the late 17th or early 18th century the external boundary of the defensive fortifications for Klaipėda's bastion trace began in the W part of the plot. The moat's counterscarp, which was reinforced with wooden stakes and intertwined tree branches (Figs. 1–3), was discovered at a depth of 2.65 m. At the turn of the 19th century the excavated area was again inhabited after being raised 1.2 m and after the moat had been filled in. An abundant

collection of 18th-century finds was collected in the fill soil (about 40 000 finds), creating opportunities for comprehensive research on the material cultural from this period. The remains of 20th-century buildings were also recorded in the excavated plot.

Raimonda Nabažaitė

Tyrinėjimai Turgaus, Pakalnės ir Bastionų gatvėse

2010 m. pagal tarp bendrovės „Energetikos objektų statyba“ ir BRIAI pasirašytą sutartį buvo atlikti žvalgomieji tyrinėjimai ir žvalgymai Klaipėdos senamiesčio ir priemiesčio teritorijoje: Turgaus, Pakalnės ir projektuojamos Bastionų gatvių atkarpose. Prieš žemės judinimo darbus, susijusius su elektros kabelio tiesimu, buvo ištirti 8 šurfai (18 m²), vėliau atlikti 361,6 m ilgio (iš viso 162,72 m²) trasos žvalgymai, suskirsčius ją pagal gatves į 3 atkarpas (1 pav.).

Tyrinėjimai pradėti **Bastionų gatvėje**, kurioje po II Pasaulinio karo buvo itin plėtojama pramoninė-gamybinė veikla. Anuo metu stovėję sandėliai šiuo metu yra nugriauti, vietovė apleista. Ankstesnę žmogaus veiklą liudytų istoriniai duomenys, pagal kuriuos šioje teritorijoje galima tikėtis XVIII a. II pusėje užsimezgusios Pelenyno gyvenvietės. Nors ši vietovė tiek istoriškai, tiek archeologiškai dar mažai pažinta, anksčiau atlikti tyrimai rodo čia buvus kiek ankstesnių žmogaus materialinės kultūros pėdsakų, apimančių XVII a. II pusės / pabaigos – XVIII a. laikotarpį (*ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 340–341).

2010 m. žvalgomųjų tyrinėjimų metu šurfe 1 buvo aptiktas ant įžemio (1,4 m gylyje) susiformavęs apie 50 cm storio kultūrinis sluoksnis, kuris žvalgytos trasos duomenimis dar tęsiasi Š ir P kryptimi nuo tyrinėto šurfo. Surinkti radiniai (2 pav.): kepimo lovys, lėkščių, puodų briaunos, dugnai, karniziniai kokliai su gulinčio liūto atvaizdu, akantais leistų sluoksnį datuoti XVII a. II puse – XVIII a. Bastiono gatvės Š dalyje šurfe 2 nuėmus intensyvų griuvenų, statybinio laužo sluoksnį, 30 cm gylyje buvo atidengta pamato apatinė akmenų eilė, rišta kalkių skiediniu, kuri itin suardyta niveliuojant teritoriją ir pilant statybines atliekas. Neatradus pastato aplinkai priskirtinų radinių, kol kas jo chronologinė priklausomybė lieka neaiški. Statybinių atliekų sąvartyne tarp XX a. fabrikinių pilnavidurių ir tuščiavidurių plytų pasitaikė ir gelsvos spalvos olandiškų plytų, pagal išmatavimus būdingų XIX a. I pusei – viduriui. Kiti stambūs raudonai degtų plytų fragmentai pagal pločio ir storio matmenis artimi XVII a. II pusės – XVIII a. Klaipėdoje randamiems plytų dydžiams. Šių griuvenų kontekste pasitaikė ir šamotinė plyta su švediškų įrašu „HÖG*(?)*ANÄS S*(?)*“, ir rudai glazūruoto fabrikinio plokščiojo koklio fragmentas su dalinai išlikusiu firminiu įspaudu bei data: „W. Kers.. VEL.. Verbands.. 19..“ .

Pakalnės gatvėje ištyrus 2 šurfus (3 ir 4), fiksuoti tik XX a. supiltiniai bei perkasti požeminių komunikacijų sluoksniai. Vertingiausia Pakalnės gatvės dalis išskirta tik atliekant trasos archeologinius žvalgymus nuo 101 iki 132 atkarpos metro (1 pav.), kurioje 25 cm gylyje nuo dabartinio paviršiaus atidengė 31 m ilgio mūras, orientuotas ŠR–PV (60–240°) kryptimi. Išsiaiškinta, kad apie 90 cm storio mūro statybai buvo naudojami 0,5–1,1 m skersmens lauko rieduliai, kurių tarpai užpildyti skaldytais akmenimis, rištais kalkių skiediniu (3:a, b pav.). Žvalgymų metu atidengus tik dalį pamatų ir neradus radinių, mūro chronologinį ir funkcinį kontekstą bus galima paaiškinti atei-